

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis *Peer-reviewed journal*

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: \LaTeX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klenčnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klenčnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

**Z AKTIVIT ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU
AKADEMIE VĚD ČR, BRNO, V. V. I.,
ZA ROK 2009**

Vědecká činnost Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., byla v roce 2009 nadále koncentrována zejména na základní výzkum vybraných témat evropské a světové prehistorie a protohistorie, v souladu s výzkumným záměrem pracoviště „Pravěký a časně dějinný vývoj ve střední Evropě z pohledu nejnovějších výsledků archeologického bádání na Moravě a ve Slezsku“ (identifikační kód AV0Z80010507).

Ve sféře studia starší doby kamenné a paleoetnologie přinesly nové terénní objevy další cenná zjištění jak k počátkům mladého paleolitu (Brněnská kotlina), tak k období gravettien (Milovice IV, Pavlov II, Předmostí u Přerova). Pokračovala přitom aktivní kooperace se zahraničními pracovišti (např. s University of Minnesota, Department of Anthropology, Minneapolis). Mezinárodní ohlas vzbudilo publikování některých poznatků z předchozích výzkumných sezon. Vedle zveřejnění nových radiometrických dat z časně mladopaleolitické lokality Brno–Bohunice (40–50 000 B.P.) se jednalo zejména o sídliště Pavlov VI, objevené v roce 2007, novou součást gravettského sídelního areálu Dolní Věstonice–Pavlov. Výzkum lokality, zahrnující centrální jámu (snad zbytek obydlí?) rámovanou půlkruhem malých jamek, dále kosterní pozůstatky dvou mamutů, kamenné a kostěné nástroje a ozdobné předměty, umožnil mimo jiné i bližší pohled do způsobu stravování zde žijící lovecké populace. Mezi nálezy byly rovněž úlomky keramiky záměrně modelované jako figurky zvířat, jiné s otisky lidských prstů, textilu a zvířecích chlupů (srov. Svoboda, J., Králík, M., Čulíková, M., Hladilová, Š., Novák, M., Nývltová Fišáková, M., Nývlt, D., Zelinková, M. 2009: *Pavlov VI: An Upper Paleolithic living unit*, *Antiquity* 83, 282–295).

Ve spolupráci s Polskou akademií umění a věd v Krakově vydaný katalog štípaných kamenných nástrojů ze sklonku pozdní doby kamenné z území Moravy vytvořil základnu dalšího oborového bádání ve středoevropském měřítku. Monografie vyhodnocuje industrii moravské větve kultury zvoncovitých pohárů, zpracován byl soubor 1100 nástrojů ze 142 nalezišť, vyrobených z 28 druhů kamenné suroviny. Poprvé se v moravském fondu této kultury kupříkladu podařilo identifikovat skládané nástroje a dýky (Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009: *Lithic chipped industry of the Bell Beaker culture in Moravia and its East-Central European context*.

Kraków–Brno: Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 365 s.)

Výzkum vojenské přítomnosti antické římské říše ve středním Podunají významně obohatil unikátní objev římské vojenské nemocnice (valetudinaria), v rámci opevněného komplexu na mušovském Hradisku odkryté záchranným výzkumem ústavu. Publikační výstupy se zabývaly mj. některými problematickými etapami vývoje v 1. a 2. století po Kristu. Významný posun byl zaznamenán v poznání období migračních procesů římské éry, stěhování národů a počátků slovanského osídlení. Po identifikaci dosud největšího pohřebiště Langobardů v celém středním Podunají v k. ú. Mušov došlo v roce 2009 k zahájení odkryvu vybraných částí nekropole. Současně probíhala i revize, vyhodnocování a publikace jednotlivých segmentů dosud známého nálezového fondu, zmínit je třeba nové hodnocení nálezů dvou mimořádných komorových hrobů z časně merovejského období na Moravě: centrálního pohřbu v Šakvicích a hrobu II ze známé mohyly na Žuráni u Brna (Tejral, J. 2009: *Langobardische Fürstengräber nördlich der mittleren Donau*. In: U. von Freeden, H. Friesinger, E. Wamers (eds.): *Glaube, Kult und Herrschaft. Phänomene des Religiösen im 1. Jahrtausend n. Chr. in Mittel- und Nordeuropa. Akten des 59. Internationalen Sachsensymposiums und der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im Mitteldonauraum*. Bonn, 123–162).

K problematice raně středověkých státních útvarů ve střední Evropě byly monograficky vůbec poprvé obsáhlé a komplexně analyzovány opevňovací techniky užívané na teritoriu Moravy a českého Slezska v průběhu 8.–12. století (Procházka, R. 2009: *Vývoj opevňovací techniky na Moravě a v českém Slezsku v raném středověku*. *Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 38*. Brno, 383 s.). Jako výstup široce koncipovaného mezioborového projektu se podařilo rovněž vydat obsáhlé zhodnocení biologických charakteristik populace velkomoravského hradiště v Mikulčicích ve vztahu k sociální struktuře dobové společnosti (Velemínský, P., Poláček, L. (eds.) 2009: *Studien zum Burgwall von Mikulčice* 8. *Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 27*. Brno, 347 s.). Další práce pak sumarizovaly některé důležité aspekty tohoto období (velkomoravské dvorce, funkce mikulčických kostelů apod., srov. např. Kouřil, P. 2009: *Vom Burgwall zur Curtis bei den oberdonauländischen Slawen. Zur Problematik der Entwicklung, Datierung und Struktur der Herrenhöfe während der großmährischen Periode*. In: U. von Freeden, H. Friesinger, E. Wamers (eds.): *Glaube, Kult und Herrschaft. Phänomene des Re-*

ligiösen im 1. Jahrtausend n. Chr. in Mittel- und Nordeuropa. Akten des 59. Internationalen Sachsensymposiums und der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im Mitteldonauraum. Bonn, 359–376).

Jako velmi perspektivní se pro všechna uvedená témata jeví interdisciplinární spolupráce, aplikující nejnovější přírodovědné metody studia populační genetiky, migrací a výživy pravěkého a středověkého člověka, ale i chovných a lovených zvířat. Příkladem může být odběr a zpracování osteologického materiálu v rámci výzkumu sezonality a lovecké strategie mladopaleolitických lovců z lokalit Moravy, Polska, Slovenska a Rakouska, kde analýzy stabilních izotopů (Sr, C, N, O) a rozborů přírůstků cementu na kořenech zubů přinesly zásadní indicie k migraci a výživě zvířat a na nich vázaných populací paleolitických lovců, ale i k obecnějšímu poznání dobového přírodního prostředí.

Nezbytnou se nadále jeví koncepční, dlouhodobá součinnost s vysokými školami jak při řešení vybraných problémových okruhů a konkrétních vědeckých projektů, tak při přípravě nových vědeckých pracovníků. Příkladem z prvé oblasti může být již zmíněná monografie vyhodnocující štípanou kamennou industrii kultury zvoncovitých pohárů na Moravě, výsledek mnohaleté kooperace s Ústavem geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Na vysokoškolské vědecké výchově se v roce 2009 podílelo celkem deset pracovníků ústavu. V bakalářských, magisterských i doktorských programech odučili v přednáškách, seminářích i cvičeních na 660 hodin na několika domácích univerzitách (Univerzita Karlova, Masarykova, Palackého, Slezská, Západočeská a Univerzita Hradec Králové). Velmi často byli vědeckí pracovníci ústavu zapojeni rovněž do vedení, oponování a konzultací bakalářských, magisterských a doktorských prací z oboru archeologie i přírodních věd, popř. do vedení archeologické terénní praxe studentů vysokých škol. Zmínit je možné také participaci na sekundárním vzdělávání v rámci středoškolské výuky, kde ústav dlouhodobě spolupracuje s gymnáziem v Brně-Řečkovicích při realizaci středoškolské odborné činnosti, pozornost ale věnuje i dalším vzdělávacím aktivitám (waldorfská škola, přednáškové cykly pro základní školy v některých zájmových regionech apod.).

Mimo základní výzkum se Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 20/1987 Sb. v platném znění podílí na výkonu archeologické památkové péče a na expertní činnosti v oboru archeologie. Ústavní oddělení archeologické památkové péče vypracovalo v roce 2009 pro instituce státní správy, samosprávy a další veřejné i soukromé organizace a osoby celkem na 860 písemných odborných expertiz a vyjádření. Jako obvykle převládala agenda ve věci zajištění záchranných archeologických výzkumů na jednotlivých plánovaných stavebních akcích, zmínit lze kupříkladu vyjádření pro stavební řízení ke stavbě „Řádové rodinné domy Na Dolech II, Jihlava“, zasahující významný důlní, úpravní a obytný areál těžby stříbra 13. století, nebo vyjádření ke stavebnímu záměru „Centrum Tišnov, ulice Mlýnská“, projektovanému v areálu významného pravěkého polykulturního sídliště a středověkého jádra města. Pozornost byla věnována také samotné památ-

Obr. 1. Mušov. Pracovní záběr z odkryvu objektu nemocnice antických římských legií. Foto B. Komoróczy.

Fig. 1. Mušov. Photo from the excavation of the Roman legionary hospital (valetudinarium).

kové ochraně archeologických nálezů a lokalit. Na ústavě tak byly pro právní komisi Akademie věd ČR a Ministerstvo kultury ČR zpracovány kompletní podklady pro návrhy na prohlášení dvou archeologických lokalit za kulturní památky: středověkých fortifikací v k. ú. Rumberk (obec Deštná, okr. Blansko) a Rechenburk v k. ú. Libeč (okr. Trutnov).

V rámci aktuálně řešených témat výzkumného záměru uzavřel Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v intencích § 22, odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. celkem 38 dohod o provedení záchranných výzkumů na stavbách prováděných na území s archeologickými nálezy. Vynikající výsledky přinesl zejména záchranný archeologický výzkum na stavbě termálních lázní u jihomoravských Pásohlávek (stavební akce „Moravia THERMAL – Etapa 2 a Územní rezerva pro etapu 2“), realizovaný v období 6.4.–1.11. 2009 na ploše 3,2 ha. Unikátním objevem zde byl objekt tzv. valetudinaria, vojenské nemocnice antických římských legií, situovaný v rámci komplexu římských vojenských objektů 2. století po Kristu na mušovském Hradisku, první nález svého druhu na území ČR, velmi vzácný i v celoevropském kontextu (obr. 1). Záchranná akce na stavbě rodinného domu v jihomoravském Pavlově vedla k identifikaci důležitého gravettského sídliště, označeného jako Pavlov II, v rámci sídelního areálu Dolní Věstonice–Pavlov relativně velmi raného. Na výzkumu, probíhajícím v dubnu a květnu 2009, byla aplikována celá série přírodovědných analýz (C^{14} , pedologie, paleobotanika, stratigrafie etc.), které by měly vést k širšímu poznání dobového přírodního prostředí i účinnějšímu plánování strategie další prospekce. Uvést je třeba také odkryv na stavbě „Silnice I/58 Příbor – obchvat“ (březen–listopad 2009), jenž zachytil 95 žárových hrobových celků ze starší doby železné (7.–6. století před Kristem). I zde budou při vyhodnocení uplatněny specializované analýzy (genetika, paleobotanika, palynologie aj.).

Ve vlastních edičních řadách, případně ve spolupráci s dalšími odbornými institucemi vydal Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v roce 2009 celkem devět publikací:

- Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009:** *Lithic chipped industry of the Bell Beaker culture in Moravia and its East-Central European context*. Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Kraków–Brno, 365 s. ISBN 978-83-60183-99-1.
- Měřínský, Z., Kouřil, P. (eds.) 2009:** *Archaeologia historica*, sv. 34/09. Brno–Nitra, 879 s. ISSN 0231-5823, ISBN 978-80-7275-079-5 (spoluvydavatelé Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Archeologický ústav Slovenskej akademie vied Nitra, Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity).
- Poláček, L. 2008:** *The Archaeology of Mikulčice. Mikulčice Guide*. Volume 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-78-6.
- Poláček, L. 2008:** *Die Ausgrabungen in Mikulčice. Führer durch die Ausgrabung von Mikulčice*. Band 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-80-9.
- Poláček, L. 2008:** *Terrenno proučvané v Mikulčice. Mikulčice – prevoditel*. Část 1. Brno, 46 + VIII s. ISBN 978-80-86023-82-3.
- Procházka, R. 2009:** *Vývoj opevňovací techniky na Moravě a v českém Slezsku v raném středověku*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 38. Brno, 383 s. ISBN 978-80-86023-98-4.
- Šída, P. (ed.), Nývtlová Fišáková, M., Pokorný, P., Přichystal, A., Sklenář, K., Ulrychová, E., Verpoorte, A. 2009:** *The Gravettian of Bohemia*. The Dolní Věstonice Studies, Vol. 17. Brno, 264 s. ISBN 978-80-86023-86-1.
- Škrdla, P. (ed.) 2009:** *Přehled výzkumů 50*. Brno, 469 s. ISSN 1211-7250.
- Velemínský, P., Poláček, L. (eds.) 2009:** *Studien zum Burgwall von Mikulčice 8*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., sv. 27. Brno, 347 s. ISBN 978-80-86023-74-8.

Důležitou součástí vědeckého programu Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., zůstávají nadále mezinárodní konference, sympozia, kolokvia a zasedání. V roce 2009 ústav pořádal, popřípadě spoluorganizoval dvě akce:

Mezinárodní konference „*Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle*“, Mikulčice, Hodonín, 3.–5.6. 2009. Akce v rámci řady kolokvií „*Internationale Tagungen in Mikulčice*“. Spolupořadatelem Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. (50 účastníků, z toho 22 zahraničních ze Slovenska, Rakouska a Německa).

„22. *Internationales Symposium: Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum, Akkulturationsphänomene beiderseits der Alpen in Antike und Frühmittelalter*“, Lendorf (Rakousko), 30.11.–4.12. 2009. Pořadatelé Österreichische Akademie der Wissenschaften, Prähistorische Kommission; Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität Wien; Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.; Archeologický ústav SAV, Nitra; Archäologisches Institut der Universität zu Köln, Abt. Archäologie der Provinzen (36 účastníků,

z toho 28 zahraničních z Rakouska, Německa, Polska, Maďarska, Slovenska, Francie a Rumunska).

Velmi potřebná prezentace nejvýznamnějších výsledků práce ústavu nejširší veřejnosti, ať již realizovaná prostřednictvím expozičních projektů, vlastních propagačních aktivit nebo s pomocí sdělovacích prostředků, byla v roce 2009 koncentrována na některé tematické okruhy. Celou řadu akcí uspořádali pracovníci ústavu (L. Poláček, M. Hladík, M. Mazuch, B. Kavánová) především při příležitosti výročí 55 let od zahájení archeologického výzkumu velkomoravského hradiště v Mikulčicích. Jednalo se zejména o přípravu a veřejné představení publikačních a obrazových materiálů k archeologickému výzkumu v Mikulčicích (tři cizojazyčné verze publikace „Terénní výzkum v Mikulčicích“, leták a plakát „55 let archeologického výzkumu v Mikulčicích“, pohlednice). Na Festivalu vědy v Brněnském kulturním centru (Brno, 19.9. 2009) pak byla proslouhena přednáška na dané téma, na výstavě „Z trezorových nálezů Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i.“. Zájemci se mohli seznámit s vybranými artefakty z ústavních výzkumů a fotografiemi mikulčických šperků (cca 800 návštěvníků). Výstava fotografií mikulčických šperků pak v Brněnském kulturním centru pokračovala ve dnech 1.–15.11. 2009. Široký kladný ohlas měly rovněž *Dny otevřených dveří na výzkumné základně ústavu v Mikulčicích* (3.–4.10. 2009), doprovázené výstavkami, programy pro děti, prohlídkami areálu hradiště a občerstvením (okolo 400 návštěvníků). Celý cyklus konečně uzavřela přednáška „55 let archeologického výzkumu v Mikulčicích“ a setkání pamětníků výzkumu v kulturním domě v Mikulčicích dne 26.11. 2009.

Z dalších významných prezentací dlužno uvést výstavu „*Nejstarší umění střední Evropy*“, zpřístupňující unikátní originály umění starší doby kamenné ve střední Evropě, pořádanou při příležitosti Předsednictví České republiky v Evropské unii v roce 2009. Na výstavě, která proběhla v pavilonu Anthropos Moravského zemského muzea v Brně ve dnech 8.4.–30.6. 2009, se přitom autoricky podílel J. Svoboda. Novým objevům památek vojenských oddílů antické římské říše z ústavních výzkumů na jižní Moravě byla pak věnována výstava „*Mušovbrána jižní Moravy do římské říše*“, instalovaná B. Komoróczyem jako autorem v budově Krajského úřadu Jihomoravského kraje v Brně (7.12. 2009–15.1. 2010). Zmínit je ale možné také *sérii mediálních prezentací výsledků nových výzkumů ústavu na klasických lokalitách lovců mamutů na jižní Moravě*: vystoupení v seriálu „The Human Journey“ (BBC – v roce 2009 byl seriál uveden, vydán jako CD a knižně), představení výzkumu na sídlišti Pavlov VI (Discovery News, PM – Welt des Wissens a odtud další zahraniční média), vystoupení v pořadech ČT „Regiony“ (Milovice 2009) a „Na cestě“ (Pálava) nebo publikování poznatků z výzkumu v Milovicích a z ekologicko-etnologické expedice na Sibiř v časopisu National Geographic – Česko (říjen 2009, 32–39; 2 fotogalerie z výzkumů ústavu).

Také v roce 2009 pokračovala příprava středně velkého projektu excelentního vědeckého a výzkumného centra, spojujícího špičkový archeologický výzkum s aplikacemi nejperspektivnějších oborů přírodních věd (archeogenetika, molekulární archeologie aj.), navrhovaného

k podpoře ze strukturálních fondů EU v letech 2008–2013 (Operační program „Výzkum a vývoj pro inovace v rámci prioritní osy 1 – Rozvoj kapacit výzkumu a vývoje“). Po určitých modifikacích do soutěže podaný projekt však nebyl přijat, opětovně účasti v dalším soutěžním kole zabránilo odstoupení jednoho ze dvou stěžejních partnerů – Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Nadále tak přetrvávají stávající provozní problémy, zejména co se týče zcela nedostatečných prostorových kapacit. Rovněž obnovu detašovaného pracoviště v Mikulčicích po požáru v roce 2007 stále komplikují průtahy a nejasněná koncepce využití a prezentace celého areálu národní kulturní památky slovanského hradiště v Mikulčicích. Negativně zde působila i okolnost, že nominace slovanského hradiště Mikulčice/Kopčany na zápis do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO byla Ministerstvem kultury ČR prozatím stažena, opětovné podání je plánováno v perspektivě dalších dvou let. Nicméně díky prostředkům uvolněným z rozpočtu Akademie věd ČR byly zakoupeny pozemky v lokalitě vhodné pro budoucí výstavbu nové výzkumné základny ústavu v Mikulčicích. V roce 2009 bylo v souladu se Stanovami Akademie věd ČR a dalšími ústavními normativy atestováno celkem 5 pracovníků ústavu. Pokračovala také reorganizace některých útvarů (archiv) i obměna věkové struktury zaměstnanců ústavu: jako náhrada za odcházející do důchodu byli nově přijati 2 perspektivní mladí pracovníci s vysokoškolským a 3 se středoškolským vzděláním.

Jiří Doležel

VÝROČÍ 100 LET OD NAROZENÍ PROFESORA JOSEFA POULÍKA (1910–1998)

Dne 8. srpna 2010 by se dožil sta let prof. Josef Poulík, významná osobnost české a moravské archeologie, dlouholetý ředitel brněnského Archeologického ústavu CSAV, přeměněného v roce 1992 v dnešní Archeologický ústav AV ČR, Brno. Dovolujeme si připomenout toto významné výročí i na stránkách Přehledu výzkumů. Abychom nepakovali to, co bylo na jiných místech již mnohokrát napsáno (nejpodrobněji v publikaci Prof. PhDr. Josef Poulík, DrSc., rodák jiřkovický, 6.8.1910–28.2. 1998, Jiřkovice 1999), připomínáme zde jen stručně přínos Josefa Poulíka pro archeologii a doplňujeme jej několika poznámkami z pohledu jeho pokračovatelů v Mikulčicích.

Prof. PhDr. Josef Poulík, DrSc., akademik Československé akademie věd, disponoval širokým rozhledem v oblasti nejen slovanské, ale i pravěké archeologie. Vynikal pozoruhodnou intuicí a citem, díky nimž dokázal rozpoznat skutečný význam archeologických památek. Vyznačoval se velkorysostí, která mu dovolila vyniknout v době svázané politickými a společenskými poměry komunistického režimu. Byl zakladatelem brněnského archeologického ústavu, v jehož čele stál v podstatě celých 45 let. Stál u zrodu moravské slovanské archeologie. Sám zkoumal řadu klíčových archeologických lokalit, např. Žuráň, Staré Zámky u Líšně, Přítluky, Dolní Věstonice, St. Město–„Špitálky“ aj. V roce 1954 objevil pro vědu

i veřejnost velkomoravské Mikulčice. Výzkumy v Mikulčicích rozběhl a dále podporoval do té míry, že se zařadily k největším akcím podobného charakteru v Evropě. Mikulčice a moravskou archeologii proslavil daleko za hranicemi své vlasti. K tomu přispěla významnou měrou série velkolepých výstav o Velké Moravě, u jejichž zrodu a organizace prof. Poulík stál. Zahraniční věhlas Josefa Poulíka se projevil mimo jiné jeho členstvím v mnoha vrcholných mezinárodních organizacích, výborech a komisích. Josef Poulík byl autorem řady monografií o pravěké a zejména slovanské archeologii. Nelze opomenout jeho popularizační aktivity; široké veřejnosti věnoval řadu ze svých přednášek, publikací a proslavů.

Josef Poulík byl výjimečnou osobností, která by vynikla patrně v každé době. Jeho osobnost vyrostla navíc jako součást doby exponované na významné archeologické události. Bylo to zformování vlastního oboru archeologie na profesionální bázi, založení specializovaných archeologických vědecko-výzkumných pracovišť, poválečný vývoj společnosti s hledáním kořenů české národnosti a státnosti, „zlatá“ doba objevů na slovanských hradištích a pohřebištích, základy ochrany a záchranu archeologického dědictví při velkých stavbách. U všech těchto událostí stál profesor Josef Poulík jako hlavní organizátor nebo významný aktér. Je těžké říci, do jaké míry on určoval běh těchto událostí a do jaké míry byl součástí vývoje oboru a společnosti. V každém případě byl člověkem, který se objevil „ve správnou dobu na správném místě“.

Je bohužel v povaze archeologie, že se účastní politických a národnostních vzplanutí a že je vládnoucími politiky nebo režimy často využívána k budování vlastní image. Proto poznámky k politické angažovanosti prof. Poulíka by měly být posuzovány v širších souvislostech a s dostatečnou znalostí dobových poměrů.

Zpracovávat výzkumy na hradišti v Mikulčicích znamená denně se pozastavovat nad dílem Josefa Poulíka a jeho spolupracovníků. Oprašovat ty úžasné objevy, které proslavily Mikulčice ve světě (a které svým způsobem zachránily Mikulčice před rozoráním). Znamená to však současně také odkrývat „nedostatky“, které souvisejí s úrovní výzkumu ve své době, s konkrétními chybami pracovníků nebo s organizačními nedostatky výzkumu. Chybovat je však lidské a naším cílem není vyhledávat chyby, ale hledat pokud možno pravdu. Odlišovat fakta od domněnek, správné úsudky od těch chybných, pravdu od mystifikace. To děláme a musíme dělat v zájmu naší vědecké práce. Právo soudit nám však nepřísluší. Nakonec je až pozoruhodné, kolik ze základních tezí prof. Poulíka dotýkajících se Mikulčic nebo slovanského osídlení Moravy zůstává i po 50 letech stále v platnosti.

Musíme si přiznat, že v době současného překotného dění v Mikulčicích nám chybí lidé formátu Josefa Poulíka, kteří by dokázali silou své osobnosti prosadit obecně potřebné kroky. Jsme bohužel svědky toho, že „zákonně“ garance archeologické památkové péče selhávají pod tlakem různých parciálních a krátkodobých zájmů. Zdlouhavá jednání a hledání kompromisu ztrácejí smysl, když výsledkem je sice mírnější, ale stále evidentní poškozování kulturní a vypovídací hodnoty archeologických pramenů, v případě Mikulčic pramenů prvořadého významu.